

cula, qualia Deus donavit, illis distribuam. Divites autem in hoc sæculo aurum et argentum et alia quæque pretiosa student dare: ego autem cum multa charitate et gaudio fratribus meis dabo quod Deus dederat. Et allocutus est unumquemque, monens et obsecrans pro eo missas celebrare et orationes diligenter facere: quod illi libenter sponderunt. Lugebant autem et flebant omnes, maxime quod dixerat, quia amplius faciem ejus in sæculo hoc non essent visuri. Gaudebant autem quia dixit: Tempus est ut revertar ad eum qui me fecit, qui me creavit, qui me ex nihilo formavit. Multum tempus vixi, bene, mihi pius Judex vitam meam prævidit, tempus resolutionis meæ instat, quia cupio dissolvi et esse cum Christo. Sic et alia multa locutus est in lætitia. Diem usque ad vesperam duxit, et præfatus puer dixit: Adhuc una sententia, magister dilecte, non est descripta. At ille: Scribe, inquit, cito. Post modicum dixit puer: Modo sententia descripta est. At ille: Bene, inquit, veritatem dixisti: consummatum est, accipe caput meum in manus tuas, quia multum me delectat sedere ex adverso loco sancto meo, in quo orare solebam, ut et ego sedens Patrem meum invocare possim. Et sic in pavimento suæ casulæ (a) decantans *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*, cum Spiritum sanctum nominasset, spiritum e corpore exhalavit ultimum, ac sic regna migravit ad cœlestia.

(a) Id est cellulæ, in qua cilicio subjecto decumbens, inquit Willelmus Malmesbyriensis monachus, extremum spiritum egit vii Kalend. Junii, anno dccxxxv, infra. Certe viri pii in cilicio orare solebant.

(b) Hic Baronius, ex pluribus mss., habet hanc

Omnes autem qui videre beati Patris obitum, nunquam se vidisse unum alium in tam magna devotione atque tranquillitate vitam finisse dicebant: quia sicut audisti, quousque anima in corpore fuit, *Gloria Patri*, et alia quædam spiritualia expansis manibus Deo vivo et vero gratias agere non cessabat. Scito autem, frater charissime, quod multa possem narrare de eo; sed brevitatem sermonis ineruditio linguæ facit (b).

Crystallus patriæ, gregis astrum, lumen avorum,
Laus juris, bajulus legis, honorque jacet.

Beda datus sacris, gravitate senex, puer annis,
Devotæ mentis æthera thure replet.

Discit, scrutatur divina, docet, meditatur:

Hujus cura Deo reddere vota fuit.

Justitiæ sedes, virtutum regia, casus
Illecebræ, gladius lubrica carnis arans.

Ense pio verbi confratrum castra tuetur,
Ne Christi miles hoste ruente ruat.

Non invasit eo præsentem penuria mentes:
Esurie læsis pascua læta fuit.

Hujus in Ecclesia nardus respirat odorem,
Et circumfusos mulcet odore bono.

Hic dum subtrahitur cæco carbunculus orbi,
Orbis damna ferens munere lucis eget.

Vellere deposito superum comitatur ovile,
Cui merces operis vita beata Deus.

pericopen: *Attamen cogito, Deo adjuvante, ex tempore plenius de eo scribere, quæ oculis vidi et auribus audivi. Sed in Annalibus prætermitti sunt versus sequentes. EDIT.*

VITA BEDÆ VENERABILIS,

AUCTORE ANONYMO PERVETUSTO.

(Ex edit. Opp. V. Bedæ nuper a Giles Lond. data.)

Inter catholicos sacræ Scripturæ expositores qui secundo post apostolos loco refulserunt mundi luminaria, sacræ eruditionis presbyter ac imitabilis vitæ monachus Beda nomen honoris excellentis tenet et locum. Nec immerito eum intra numerum doctorum sancta admittit Ecclesia; quorum in sacris Scripturis studium, diligentiam, intentionem imitans, dum meditando ac scribendo prosequitur, in munimen et decorem domus Dei magnam muneris sacri portionem verus Israelita obtulit. Edidit namque non pauca in-explanationem divinatorum eloquiorum apostolico sale condita volumina; quæ super inviolabilis fidei petram solidata, portarum infernalium nullo poterunt impulsu labefactari. Cujus viri ante mortem quidem, utpote extra orbem degentis in insula Oceani, nomen in obscuro latuit: post mortem vero Deo, ut Scriptura ait, educente nubes ab extremo terræ, quocumque pervenit apostolorum sonus, ipse libris suis in memoria fidelium vivit, et lucerna supra can-

delabrum Ecclesiæ posita omnibus qui in domo Dei sunt lucet, ut matrem Ecclesiam quæ se in Christo Jesu regenerans illuminaverat, ipse cooperante Dei gratia scriptis illuminaret. Cum ergo tam sublimiter merito doctrinæ cum principibus Ecclesiarum se deat, et inter eos solium gloriæ teneat, ubique gentium cum iis clamans, et quasi tuba vocem Evangelii exaltans; tanta tam illustris viri claritudo quodam videtur obscurari dejectionis nubilo, si unde vel quis quæve illius vita aut qualis ejus vitæ fuerit terminus, aures Ecclesiæ silentio prætereat, quasi videlicet inutile quippiam vel etiam indignum, quod nesciri potius expediat. Præcul sit contagium hujusce suspicionis de illo vase electionis et organo sancti Spiritus, cujus, sicut doctrina fides roboratur, sic et exemplo vitæ dummodo innotescat, nihilominus fidei ardentius amor inflammat. Ab ipsis siquidem canabulis in domo Domini plantatus, gratia provehente ut palma excrescens justitiæ flores emisit, jugiter

annuntians misericordiam Dei et veritatem in psalterio decem chordarum, cum cantico verborum jungens citharam operum honorum. Quippe inter sanctos et a sanctis sub monasterialibus disciplinis nutritus, et litteris liberaliter institutus, sanctus cum sanctis et innocens cum innocentibus peragens cursum ætatis insistebat conamine toto immaculatum se custodire ab hoc sæculo. Cujus rei fidem factura indubiam, tam sua de se quam aliorum scripta quia de diversis collegimus, quasi collectis in unam corporis compagem hinc inde membrorum particulis, perfectum in Christo virum describendo compinximus. Scriptorum namque series, quæ per volumina diversorum sparsim interrupta memorabilis viri notitiam legenti præciderat, continuata sicut gestorum ordo expetit, ejus agnitionem digestæ lectionis efficacia expressius informat. Et certe hujus negotii difficultas quam quidem peritorum strenua sedulitas facile admittit, nostras qui nec verbo nec scientia aliquid dignè valemus, vires transcendit. Verum quia omniaabilia credenti, non deficiemus verbo qui credimus in verbum, Christum dico Dei virtutem et Dei sapientiam; quem ut nostri operis et sermonis principium habere mereamur et finem, ejus misericordia quidquid vel dicturi sumus vel facturi, et aspirando prævenire, et adjuvando prosequi dignetur.

Incipit vita Venerabilis Bedæ presbyteri et Girwensis monachi.

Humanæ salutis auctore Christo Jesu in messem credituræ multitudinis mittente operarios sanctæ prædicationis, jamque per mundum universum omni ætaturæ coruscante Evangelii gratia, provincia quoque Northanhumbrorum quanquam extremo pene situ ab orbe seclusa divinæ agnitionis particeps, in frigida plaga Aquilonis sacro incanduit igne Salvatoris. Ignem namque sancti Spiritus venit Dominus mittere in terram; et quia non est qui se abscondat a calore ejus, etiam extrema nationum penetrans, flammæ suæ dilectionis operatur in cordibus humanis, ut a vetustate vitæ discedentes, nova in Christo fiant creatura. Denique percepta fide, ex infidelibus qui juxta Scripturam sunt latera illius apostatici Aquilonis, fundatur ibi civitas magni Regis, quæ in laudem sui fundatoris gratulabunda cum exultatione universæ terræ proclamat: Magnus Dominus et laudabilis nimis in civitate Dei nostri. Ut enim a summis inceperim, ipsi etiam ipsius provinciæ reges agnito Creatore eo verius regnabant, quo regi sæculorum Christo devotius servire gaudebant, civesque futuri cœlestis Jerusalem publicæ administrationis tolerando sarcinas in sola angaria servierunt Babylonis. Testatur hoc fervens in Edwino rege et pia in religionem devotio; testatur hoc et inexpugnabilis in Oswaldo fidei constantia, qui cum non glorietur nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, in cruce de sanctæ crucis inimicis victor triumphavit, opibusque regni in subsidia pauperum distributis, duplici misericordiæ videlicet et martyrii glorifican-

adus corona cœlos intravit. In cujus fratre Oswio zelus domus Dei exardescens, quidquid zizaniorum per erroneos et schismaticos super bonum semen Evangelii inimicus superseminaverat, catholicæ veritatis falce præcisum, de regno suo funditus eradicatum propulit. Taceo filii ejus Egfridi industriam; prætereo consilium et favorem construendis per loca regni sui monasteriis impensum. Piissimum eum ac Deo dilectum scripta fide digna testantur. Ut alia prætermittam, hoc vel maximum ejus laudes occumulat quod virum virtutis et angelicum conversatione beatum Cuthbertum promoveri in episcopatum fecerat.

Felicem et non immerito beatum dixerim illius per id tempus provinciæ statum, cui sacerdotum quoque in Christo et Ecclesia sublimium vita et doctrina magno ornamento fuere ac munimini. Nam prætermittis his quos ante vel post regio ipsa eximie sanctitatis habuerat præsules, magnificos suæ illuminationis et salutis patres, Wilfridum dico, Eatum, Cuthbertum, Joannem, excoluit contemporaneos, præclaros utique et incomparabilis meriti pontifices. Sub his geminis reipublicæ et Ecclesiæ rectoribus cum sacrosanctæ religionis in dies ferretur studium, ecclesiæ ubique licenter construebantur et monasteria, in quibus adunati cives futuri sanctorum et domestici Dei, ut spiritualiter in carne viverent, sua pariter et seipsos abnegantes crucem Salvatoris sua conversatione portarunt, totosque sese per superni amoris ignem, in holocaustum suavissimi odoris Domino concremarunt.

Inter istos in militiam Christi conjuratos contra mundum et mundi principem dimicantes, conspicuis valde in Christo actibus eminebat abbas Benedictus, eam nimirum quam indicio prætenderat nominis, consecutus a Domino gratiam benedictionis. Ut enim quandoque in gaudium Domini sui intraturus credita sibi talenta multiplicaret, duo quidem monasteria quæ tamen indissolubili pacis et charitatis vinculo unum essent condidit; quorum alterum ad ostium Wiri fluminis in beati principis apostolorum Petri, alterum in Girvum in honorem doctoris gentium Pauli, fecit ordinari. Quid plura? Beati patriarchæ Abraham exemplo, exeuntes de terra et de cognatione veteris et mundialis vitæ filii Dei qui erant dispersi, plures ibidem congregantur in unum, et evangelicæ perfectionis turrim vitæ suæ ædificaturi, renuntiat omnibus, voluntarii pauperes pauperem sæculi sunt Christum. Ita frequens et nobile monachorum examen brevi utrobique coaluit, ubi jucundam illius beatæ societatis dulcedinem quam psalmus pronuntiat, experimento didicit, scilicet quam bonum sit et quam jucundum habitare fratres in unum.

Religiosa etiam parentum cura bonæ spei suas soboles Deo nutriendas commendavit Benedicto, ut sacrosanctis institutionibus informatæ obliviscerentur populi sui et domus patris sui: sicque cum in tenero hostia viva, sancta, Deo placens, exhiberen-

tur, ante spiritui servire inciperent, quam ea quæ sunt carnis et sanguinis scire potuissent. Horum unus imo præ aliis solus bonæ indolis infantulus Beda jam septennis memorato sanctitatis viro, ut ministerio solius Divinitatis adaptetur, a parentibus in monasterium traditur. Erat autem territorii Girwensis-hånd grandi oriendus viculo, quem non longe inde lapsurus in Oceanum perpete profundo amnis Tina præterfluit.

Nativitatis vero ipsius annus, ut chronica supputatione colligitur, incarnati Verbi sexcentus septuagesimus septimus invenitur; qui imperii regis Transhumbernæ gentis Egfridi habetur septimus, a prædicto autem incepto beati Petri monasterio quartus. Et in hoc quidem primum, postmodum vero in monasterio apostoli Pauli ætas infantilis sub disciplina frenis educatur, atque exemplo beati quondam Samuelis accommodatus Domino, in templo Dei puer conversatur ut in aure cordis sibi revelata quandoque populis sermonum Dei manifestet arcana. Verum ut hoc ætatis processu posset, ne studii liberalis cui deditus erat, parva vel nulla in puero esset efficacia, etiam in illam ætatem ex vi naturalis ingenii magna Deo auctore scintillavit intelligentia. Postquam vero adepta liberalium artium scientia, usu exercitii alioribus capiendis ingenium expolierat, etiam profunda sanctarum Scripturarum penetranda ingredi contendit, hisque intelligendis quidquid virium habuerat insumit, desiderio ac labore preces adjungens Psalmistæ precibus, Revela, inquit, oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. Et quoniam postulavit in fide, nihil hæsitans, datur ei a patre luminum datum optimum et donum perfectum sapientiæ, non autem sapientiæ hujus sæculi quæ destruitur, sed quam Apostolus prædicat Dei sapientiam in mysteriis absconditam. Accepit namque in studium continuæ in lege Domini meditationis, vigilantem oculum perspicacissimi sensus; cui cum sacrorum voluminum copia, magistrorum quoque accessit probata in litteris ecclesiasticis sedula et frequens diligentia. Ita illis in spem boni fructus plantantibus atque rigantibus memorabilis viri adolescentia excolitur. Deo autem incrementum dante oliva fructifera in domo Dei, id est Ecclesia, præparatur.

Sed ista forsitan aliquis non facile credens ægre admittit, quoniam, ut etiam auctor eloquentiæ sæcularis testatur, quæ quisque sibi factu facilia putat, æquo animo accipit: supra ea veluti ficta pro falsis ducit. Quis enim non obstupescat, vel etiam supra fidem esse arguat, tanta in extremo mundi angulo donorum spiritualium exuberare charismata; ut ibi sacræ Scripturæ non modo legerentur, verum etiam earum mysteria per mundi latitudinem inde diffundenda explanarentur? Ubi etsi nomen Christi auditum non fuisset, profecto mirandum non esset, quo, ut poetice loquar, Boreas penna deficiente venit. Sed hinc dubitanti satisfecerit pietas fidei, quæ spiritus omnipotentis majestatem nullis spatiis localibus distantiam, nullis angustiis inclusam, sed omni-

bus ubique præsentem affirmat, cujus omnipotentia ubi voluerit suæ inspirationis gratiam præstat: Quo, inquit, ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam?

Dixerim ergo breviter, quorum ministerio in hæc extrema Oceani littora suæ bonitatis divitias sancti Spiritus afflaverit aura: ut ubi nihil aliud quam barbarum fremere noverant, ibi mirabilia testimonia Domini perscrutantes, in labiis suis omnia judicia oris Dei pronuntiarent. Vir vitæ venerabilis, de quo supra dictum est gratia Benedictus et nomine, cum ecclesiæ suæ impiger prævisor crebro recurreret Romam; quinquies enim illuc pro monasterii utilitate peregrinatus est; inter plurima quæ in decorem donus Dei ornamenta attulerat, etiam librorum innumerabilem, ut legitur, omnis generis copiam domum comportavit. Quidquid enim utilitatis ecclesiasticæ ac decoris Angliæ sibi minus præstitit, id Gallia vel Roma aut sponte ab amicis dandum, aut placito pretio comparandum pio negotiatori obtulit. Siquidem et gloriosorum apostolicæ sedes pontificum Vitaliani et postea Agathonis non minime in monasterii quod extruxerat munimentum et magnificos ecclesiæ cultus expertus est munificentiam. Qui etiam, jubente papa Vitaliano, Theodorum archiepiscopum et ejus collegam Hadrianum abbatem Britannias perduxit, viros certe apostolicos valdeque idoneos verbi Dei ministros, utpote utriusque, sæcularis scilicet et ecclesiasticæ philosophiæ scientia sufficienter instructos et hoc in utraque lingua, Græca videlicet et Latina. Qui, peragrata insula tota quaquaversum Anglorum gentes morabantur, congregantes discipulorum cæteras, scientiæ salutaris quotidie flumina irrigandis eorum cordibus emanabant, ita ut etiam metricæ artis, astronomiæ et arithmeticiæ ecclesiasticæ disciplinam inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contraderent. Et quicumque lectionibus sacris erudiri cuperent, haberent in promptu magistros qui docerent. Indicio est quod post illos multi diu supererant de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque linguam æque ut propriam in qua nati sunt noverant. Hæc paucis dicta sint, ne per extremas mundi latebras in nostro theologo Beda incredibilis videatur Scripturarum scientia, cui instituendo cœlestis magisterii providentia et librorum sacrorum contraxerat sufficientiam, et insignium in omni scientia magistrorum industriam. Per id quippe temporis quo prædictis doctoribus et eorum post illos discipulis Anglorum ecclesias perlustrantibus, utriusque litteraturæ floruerant studia, docibilis adolescentens in amorem transusus scientiarum, acriter eisdem studiis insudans exercebatur. Cumque Latinæ æque ut vernaculæ linguæ in qua natus est percepisset notitiam, Græcæ quoque non parva ex parte attigit scientiam. Præterea et archicantatorem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Joannem abbatem, tam ille quam ecclesia apostolorum in qua conversatus est legendi et modulandi præceptorem habuit, ad hoc ipsum ab Agathone papa impetrante Benedicto adducente illuc directum. Sed et monachum quemdam sub magisterio antistitis Ceaddæ, viri revera sancti

et sacris Scripturis sufficienter instructi educatum, vocabulo Tunbertum, suum in sacris paginis ipse testatur eruditorem. Habuit et alios complures in calle Scripturarum prævios, quippe qui inter sexcentos sanctæ monachilis militiæ commilitones degens (hunc enim numerum fratrum legitur habuisse supradictum apostolorum Petri et Pauli monasterium), in singulis æmulabatur charismata meliora; ut quod quisque illorum spiritualis scientia accepisset, ille totum ex singulis perdiscendo combiberet, quatenus inebriaretur ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis suæ potaret eum Dominus. Sicque prudentissima Ecclesiæ apes gratæ Deo dulcedinis avida, agri pleni quem benedixit Dominus hinc et inde flosculos collegit, quibus artificio sapientiæ quasi mellificans, eloquia super mel et favum dulcia componeret. In hæc sacrosanctæ philosophiæ studia flagranti, cum incremento annorum crevit et gratia spiritualium donorum, ut cum spiritu sapientiæ et intellectus acciperet etiam spiritum timoris Domini, quo castigans corpus suum et in servitum redigens, sciret secundum Apostolum vas suum possidere in sanctificatione et honore.

Unde nonum decimum ætatis adhuc agens annum, quasi de cæteris tribus electus in ministeria sacrorum sacer assumitur levites; ut ministrans altari Domini, Dominum meum cum veris veri sanctuarii levitis sortem haberet et partem hæreditatis, quam cum Psalmista desiderando suspirans et suspirando clamans; Dominus, inquit, pars hæreditatis meæ, spes mea et portio mea in terra viventium. Itaque diaconus solenniter Evangelium legebat; atque ut evangelicæ lectioni congrueret, evangelicis institutis vitam informabat, succinctus lumbos mentis et calceatus pedes in præparatione Evangelii pacis. Jam vero tricenarius efficaciter theoriæ studiis vir beatus insistebat, cum ecce gradu altiori sacris altaribus admovetur, ubi cum sacrificio spiritus contribulati et cordis contriti Filius Patri hostia placationis quotidie et reconciliationis immolatur. A quo videlicet suscepti presbyteratus tempore in Scripturarum sacrarum explanationem ingenui sui laxat acumina; pluresque catholicæ libros eruditionis conficiens, quidquid eatenus discendo, legendo et meditando mundum scilicet animal ruminaverat, totum in divinos usus scribendo ac docendo eructuat. Crescit quotidie in mysticos intellectus proficiens, in tantum ut et ipsos quos in Scripturarum semitas habuerat duces, plerosque in intelligentiæ altioris abyssum, gratia magistrante, duceret ipse peritior. Ita patefactis mysteriorum penetralibus, mundi cordis oculo speculatur sancta sanctorum, illo nimirum in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi incerta et occulta sapientiæ suæ ei manifestante; ut videlicet quod in tenebris didicerat, diceret in lumine, et quod in aure audierat, prædicaret per tecta ecclesiæ. Cujus secundum Psalmistam ignitum eloquium vehementer quia sublimiter intelligere appetit, quasi ad montem igneam in quo lex digito Dei scripta est ac-

cedit, ubi dum sacramentorum occulta rimatur, cum Moyse quodammodo in nubem et caliginem ingreditur. Ejus scilicet Moysis vultus claritatem, quam in intellectu legis Israel carnalis respicere non potuit, noster spiritualis Israelita, ablato quod super infidelium cor positum est, velamine ignorantæ, intellectuali oculo libere attendit. Ubi enim spiritus Domini, ibi libertas intelligentiæ. Quam cum in lege perfectæ libertatis perspexit, sermo ejus et doctrina secundum Apostolum erat non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in verbis fidei spiritualibus spiritualia comparans, ut ab ssus Veteris Testamenti abyssum invocet evangelicam in voce cataractarum, id est in voce prophetarum et apostolorum.

Cum igitur tam sublimiter Dei in eo gratia emineret, nomen viri celebris circumquaque fama ferebat, quæ illius in Scripturis excellentiam Ecclesiæ auribus infundebat. Videres illico reginæ Sabæ multis inesse studium, quæ venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis, quia veri Salomonis, id est nostri pacifici qui fecit utraque unum, per interpretem suum audituri sapientiam plurimi etiam de longinquo confluxerunt. Hi individua ei cohabitatione adhærentes, authenticum observant magistrum; alii qui præsentibus esse nequibant, directis epistolis quæstiones super capitula Scripturarum nodosas enodari, et obscuras sibi expostulant dilucidari. Integros etiam quosdam divinæ auctoritatis libros nonnullis petentibus Patrum persequens vestigia dum planius tractando disseruit, a vertice, ut aiunt, usque ad extremum unguem exposuit. Unde et inter alia et in Evangelium Lucæ sex explanationis libros luculenter edidit, postulatus a reverendissimo Hagulstadensi episcopo Acca, cujus exhortatoria in hoc opus ad eum epistola ita incipit: « Sæpe quidem tuæ sanctæ fraternitati et absens scribendo et præsens colloquendo suggessi, ut post Expositionem Actuum apostolorum, in Evangelium quoque Lucæ scribere digneris. Quod ipse hætenus verecunda excusatione differre quam facere maluisti. » Et in processu epistolæ: « Beatum Lucam luculento sermone expone. Et quia sanctus Ambrosius quædam indiscussa præterit, quæ illa quasi summæ eruditionis viro plana nec quæsitu digna videbantur, hæc quoque perspectis aliorum Patrum opusculis, diligentius tuis vel eorum dictis explanare curato. Credo etiam tuo vigilantissimo studio, qui in lege Domini meditando dies noctesque ducis pervigiles, nonnullis in locis quæ ab eis intermissa sunt quid sentiri debeat auctor lucis aperiat. Justum namque satis est, et supernæ pietatis atque æquitatis moderamini conveniens, ut qui, neglectis ad integrum mundi negotiis, æternum verumque sapientiæ lumen indefessa mente persequeris, et hic fractum intelligentiæ purioris assequaris, et in futuro ipsum in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi, regem in decore suo mundo corde contempleris. » His verbis vir sanctus ut sanetitatem nobis venerandi doctoris innueret, eum et a mundi occupationibus liberum, et in contemplatione veræ æter-

næque sapientiæ negotiosis semper otis indicat A deditum.

Denique, ut et ipse de se Beda scribit, cunctum tempus vitæ in sæpe dicti beatorum apostolorum Petri et Pauli monasterii habitatione peragens, omnem, ut jam superiora demonstrant, meditandis Scripturis operam dedit, atque inter observantiam disciplinæ regularis et quotidianam cantandi in ecclesiæ curam, semper aut discere, aut docere aut scribere dulce habuit. Summo itaque studio libris suis irreprehensibili per viginti novem annos opere confectis, sanctæ conversationis et pii in Ecclesia laboris præmio donandus, ingemiscit gravatus in corpore, mortis hujus, cupiens ut, domo suæ terrenæ inhabitationis dissoluta, ædificationem ex Deo domum non manufactam æternam mereretur habere in cœlis. Unde in B æternam sui memoriam prænotatis omnibus suorum quos confecerat nominibus librorum, cum jam depositio tabernaculi sui immineret, incredibilis ardore desiderii anhelans ad fontem aquæ salientis in vitam æternam, hanc oratiunculam subegit.

« Te, » inquit, « deprecor, bone Jesu, ut cui propitius donasti verba tuæ scientiæ dulciter haurire, dones etiam benignus aliquando ad te fontem omnis scientiæ pervenire, et parere semper ante faciem tuam. »

INCIPIT LIBELLUS SECUNDUS.

Ita venerabilis viri Deum suspirans anima, sancti amoris igne liquefacta concupivit, et defecit in atria Domini, ut videns Deum deorum in Sion, evacuato quod ex parte est, id quod perfectum est apprehendat, quodque hic per speculum in ænigmata viderat, C ibi facie ad faciem videat. Aderat propitia Divinitas votis et vocibus supplicis servi, cumque in misericordia et in miserationibus coronandum, ne macula in illo vel ruga resideret peccati, disciplinis piæ castigationis voluit expurgari, ut camino diutinæ infirmitatis auro purior purissimo in cœlestis Jerusalem quæ ædificatur ut civitas rutilus coruscaret ornamento.

Denique repente corripitur angusti pectoris gravi incommodo, ut difficili arteriarum meatu vox ei admodum tenuis spiritu coarctaretur anhelato. Qua pene intercepti anhelitus molestia multis, id est quinquaginta fere tribus diebus, laboravit; sed ut virtus in infirmitate perficeretur, libenter cum Apostolo in infirmitatibus gloriabatur. Nam nisi quando lassitudo D paulisper in somnum compulit, eum nec sol per diem nec luna per noctem a Dei laudibus cessantem vidit, ut et tum super lectum doloris in voces erumperet exultationis et confessionis: Confitebor tibi, Domine, ait, in directione cordis mei, qui castigans castigas me ut morti non tradas me, ut ingressus portas justitiæ cum beatis qui habitant in domo tua in sæcula sæculorum merear laudare te. Salutaris quoque doctrina videlicet fluminis impetus qui lætificare civitatem Dei, hoc est sanctam Ecclesiam, consuevit, nec tunc tametsi langueret ab illius ore scilicet aquæ vivæ fistula profluere destitit.

Te tatur hoc scribens ad condiscipulum Cuthwinum Cuthbertus, qui magistro ægrotanti et morienti cum

aliis sedulus aderat: « Quotidie, » inquit, « nobis discipulis suis Scripturas sacras legebat, et earum mysticos sensus pandebat. Post lectionem autem quantum diurni temporis superfuit, psallens spiritu psallens et mente transegit. Beati quippe David magisterio edoctus laudans invocabat Dominum, ut ab inimicis suis salvus fieret, quia prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate, ut voluntatem timentium se faciat, et deprecationem eorum exaudiat, et salvos faciat illos. Jam multo ante sua opuscula gaudio studio emendaverat; nunc quoque lasso licet anhelitu indeficienter deficeret quædam quidem minima quæ majorum fuerant occupatione neglecta sæpius emendando eadem repetebat, ut cum amodo requiescens a laboribus suis in pace factus fuerit locus ejus, et B in Sion habitatio illius, ejus non solum non sententia ecclesiasticum lectorem offendat, sed nec oratio aut hiulca vocalibus, aut aspera consonantibus docibilem grammaticum moveat. Quamvis enim, ut ait quidam, elegans sit exercitatumque ingenium, et longo usu trita currat oratio, tamen nisi auctoris manu curata fuerit et expolita, redolet sordes negligentiae.

Inter hæc doctor memorabilis vehementioribus suspiriis concutitur; jamque beate post mortem victurus, in debitum mortis spiritu coarctante acriter urgetur, lethali quodam tumore inferiora corporis jam occupante. Qui utique palmas in vite Christo manens licet jam fructificasset suavitatem odoris, tamen hunc ut salutiferi fructus plus afferat, acrius C flagellando Deus agricola expurgat. Ne vero contra voluntatem Domini sui murmurando in faciem Deo benedicat, ex propitiatorio divini sermonis sententias consulit in argumentum spei et exultationis, ut illam: « Fili, noli esse pusillanimis in disciplina Dei, neque deficies correptus ab illo. Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat omnem filium quem recipit. Nullus est enim, » inquit Apostolus, « filius, qui cum peccaverit, non flagelletur a patre. » Et iterum de ipsis in regnum Dei prædestinatis: « Qui proprio, » inquit, « filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non et cum illo omnia nobis donabit? » Cum hæc, ait, promissio complebitur, quid erimus, quales erimus, quæ bona in illo regno accepturi sumus, quandoquidem Christo D moriente pro nobis tale jam pignus accepimus. At contra nihil reputabat infelicius felicitate peccantium qui ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt, qui in labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellantur, ut in æternum cum demonibus puniantur. Nimirum tales divina severitas quia alto justoque judicio reprobat, in desideria cordis illorum sine obstaculo laxat. In quos in personam perditæ ac desperatæ Jerusalem illa metuenda a Deo deserente profertur sententia: Jam non irascar tibi, zelus meus recessit a te. Quos autem prædestinavit vasa misericordiæ, visitat in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum, quibus prædestinata hæreditatis conferet bonum, cum dederit, ut ait Scriptura, dilectis suis somnum. Quod

quoque beati Ambrosii dictum : « Non sic, » inquit, « vixi, ut me pudeat inter vos vixisse, sed nec mori timeo. » Brevis quidem laus, sed viro perfectæ conversationis sufficiens. Nec arrogantiae debet ascribi, quod imitabile omnibus de se ut glorificarent Patrem nostrum qui in caelis est, audientium protulit utilitati. Et hoc sub extremi pene spiritus articulo, quando et laus virtutis cor laudati in superbiam non extollit, et audientes ad virtutis studium eo vehementius accendit, quo carnis conditio ipsam mortis necessitatem oculis opponit. Unde et Apostolus (qui ante dixerat : Ego sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei) dum tempus suæ resolutionis instaret, se quidem sed in Domino laudans, ut qui gloriatur in Domino gloriatur, bonum, inquit, certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, de cætero repocita est mihi corona justitiæ.

His et horum similibus Scripturarum testimoniis, sese in infirmitatibus quodammodo effecerat alienum doloris, quippe lacrymis totius amoris inspirans magnam illam multitudinem tuæ, Domine, dulcedinis, quam abscondisti timentibus te, perfecisti autem eis qui sperant in te. Cœpit interea annuus ordo temporum diem revolvare Ecclesiæ festivum, quo Dei Filius in alta caelorum potenter ascendens captivitatem nostram sua duxit virtute captivam : diem, inquam, Bedæ exoptabilem, qui ei transcuntis diei terminum, et permanentis in sæculum sæculi præberet initium. Unde ille ut videbatur, præsciens horæ suæ exitus, pridie quam transiret, discipulos prope adesse mandat, ut quidquid dubii adhuc animis resedisset, haud segniter ab illo perquirant, et perquisita ne oblivio deleat, litteris tradant. Fit itaque mixta flebilibus interrogatio discipulorum, imo præpediuntur singultibus voces discere cupientium. Dumque sese dolor immoderatus nec lacrymis satiat, in ipso meatu faucium progredi spiritum coarctat. Nec immerito; talis enim magistri amissio, erit eis pariter magisterii æterna destitutio.

Prope autem deinde ad exitum devota fratrum circumstat corona, quos hortatur ut, eorum quæ retro oblitæ, et in ea quæ sunt priora se extendentes, palmam supernæ vocationis Dei assequantur : meminerintque exemplo Joseph Ægyptiæ dominæ, videlicet mundiali concupiscentiæ pallium, id est retinacula rerum sæcularium relinquenda ; ut, cum ejus obscenos amplexus fugiendo vincant, redacta in servitum carne peccati, regnum Ægypti, hoc est vitiorum, sibi subjaciant. Docet eos non posse aliter dare experimentum Christi in se habitantis, nisi per spiritum sanctæ ac individue charitatis. Ut qui communione celestis panis unum Christi corpus efficiuntur, ab unitate ipsius corporis spiritu dissensionis non separantur. Et, « Oh ! » inquit, « charissimi, quoniam tempus est persolvendi debitum conditioni, rogo vos, rogate Patrem Domini nostri Jesu Christi, Patrem misericordiarum, ut per eum in quo princeps mundi nujus nihil invenit, in occursum salutis mihi dirigat

angelum pacis, cujus circumseptus tutela non confundar cum loquar inimicis meis in porta. Plane cupio dissolvi et esse cum Christo, cujus morte perempta, de morte ad vitam me transiturum confido. Si quid autem vobis laboravi, si quantumcunque Ecclesiæ fructificavi, id beneficii quæso mihi rependatis, ut ubi post mortem mei memineritis, ubi quotidie Christus est sacerdos et sacrificium placationis. » Non se poterat ulterius cohibere a lacrymis pietas mota frater pectoris, quas quidem hinc gaudii, illinc magnitudo elicuit mœroris. Gaudebant namque quod hunc jam caelis inferendum enutrierant ; dolebant quod in illo lumen Ecclesiæ amissuri erant. Sed quia fides non aliquando sentit quamcunque jacturam, illius non est plangenda amissio, sed cum Deo cui omnia vivunt congaudentia cohabitatio,

Interea cum horam mortis imo ingressum vitæ perennis lætus exspectaret, quiddam de Scripturis restabat, super quo discipulis magistri sententiam audire necesse fuerat. Qua percepta ab illo atque descripta, dicente scriptore Consummatum est, ille hilarior verbo consummationis aggredens, « Bene, » ait, « ac vere dixisti ; consummatum est. » Nec mora, jubet sese in pavimento casulæ, qua scribere, dictare, legere ac docere consueverat, deponi, ubi erecto paululum capite manibus suorum supinatur, ut e regione oratorii quo solitus fuerat secretius orare, cujus etiam nunc intuitu delectabatur, adoraret ad templum sanctum tuum, et confiteretur nomini tuo, Domine. Taliter se præparans ad iter celeste atque ad Deum fontem vivum sitiens pervenire : « Tibi, » inquit, « Domine, dixit cor meum, quæsiyi vultum tuum, Domine, requiram, ne avertas faciem tuam a me, in quam concupiscunt angeli prospicere. »

Jam instabat dies memoratæ solemnitatis festivus, quo scilicet in caelum ut illuc suorum membra fidelium sequerentur, caput nostrum principiumque præcessit ; cum vir beatus Jesum ^a quasi jam ascendentem intueretur totus sequi suspirat, jam spiritu in manibus anhelante, expansis manibus in laudem ascensionis ejusdem Jesu Christi mox et ipse ascensurus exclamat : « O rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodie super omnes caelos ascendisti ; ne derelinquas nos orphanos, sed mitte pronissum Patris in nos, Spiritum veritatis. Alleluia. » Adjunctaque laudes sanctæ et individue Trinitatis, gloria Patri et Filio et Spiritui sancto cum nominatione sancti Spiritus ejus spiritus carne solvitur, moxque beatifico spiritu sanctorum comitatu caelis invehitur ; ubi Jerusalem caelesti hymnidicos admiscens concentus, Regem sæculorum Deum sabaoth unum substantialiter trinum personaliter perpetuo collaudat beatus.

Taliter Ecclesiæ columna et doctore Venerabili Beda viam Patrum ingresso, pietas fratrum devota fletu miserata casum conditionis, gaudium testata spe resurrectionis, resonantibus hinc inde psalmis exsequias rite celebravit, sui que alumni pariter et doctoris corpus solemniter sepulturæ contradidit. Cujus in æterna pace dormitio exstitit regnante Ceolwulf

^a Jesum pro *ibidem* lect. vulg. exhibet Ms. Mus. Brit., quem totum cum textu Smith. contuli,

anno incarnationis dominicæ septingentesimo tricesimo quinto, ætatis vero suæ quinquagesimo nono, qui est annus centesimus primus ex quo perclarissimos et sanctissimos regem et pontificem, Oswaldum dico et Aidanum in provincia Berniciorum primum A fundata est Ecclesia Christi et instituta : quæ hodie- quæ in fide catholica vivit et exultat, auctore ac gubernatore Deo Dei Filio Domino Jesu Christo, quem cum Patre et Spiritu sancto viventem et regnantem per sæcula omniſ spiritus laudat et adorât Dominum.

VENERABILIS BEDÆ VITA

ANONYMO AUCTORE.

(Ex Gil. edit.)

Beda presbyter, Christi famulus, natione Anglicus, apud ecclesiam sive monasterium apostolorum Petri et Pauli, quæ in civitate Cantix in Anglia constructa est, claruit tempore Justiniani secundi : hic a septennio sub Benedicto ipsius monasterii abbate, et post sub Ceolfrido, in divinis eloquiis apprime eruditus, divino studio operam præbens, sacris litteris plenius imbutus, sapientia et vitæ sanctitate admiranda profecit. Anno autem ætatis suæ 24, diaconatum, et 50 presbyteratum a Joanne episcopo suscepit, inde usque ad annos 70 vitæ suæ scripturis et divinæ sapientiæ opusculis intendens, multa pectoris sui viris scholasticis contulit monumenta. Nam xxxvi volumina edidit, quæ in lxxviii libros divisit. Diem autem obitus sui per septem præcedentes hebdomadas divina revelatione præcivit. Die autem ascensionis Domini, quæ tunc illo anno vi Kalend. Junii evenit, dum vespertas cum cæteris clericis in ecclesia celebraret, nulla alia infirmitate detentus, sed corporis compos ac mentis, cum antiphonam illam, *O rex gloriæ* decantaret, ipsa finita in suo appodiatu stallo spiritum emisit; statimque mirus odor de ejus corpore fragrare cœpit: sepultus est in monasterio suo. Hic cum sanctissimus ab ecclesia reputetur, et in confessorum catalogo numeretur, solus inter sanctos non sanctus, sed Venerabilis appellatur, et hoc propter duas rationes sive miracula, quæ de ipso contigerunt. Primo, quia cum ex nimia senectute oculis caligasset, et discipulo duce ad lapidum congeriem

pervenisset, discipulus ei suadere cœpit quod magnus esset ibi populus congregatus qui summa affectione et silentio ipsius prædicationem expectabant. Cumque sanctus ferventi spiritu elegantissimum sermonem fecisset, et conclusisset *Per omnia sæcula sæculorum*, lapides responderunt: *Amen, Venerabilis Presbyter*. Secundo, quia dum alius discipulus ejus, ipso defuncto, titulum sepulcro facere disposuisset, unico carmine Leonino sic incipiens: *Hæc sunt in fossa, et vellet finire Bedæ sancti vel presbyteri ossa, nec metrum stare posset, et nullum aliud vocabulum eidem occurreret, atædiatus tandem ivit dormitum. Et ecce mane in tumulo manibus angelicis reperit sculptum:*

Hæc sunt in fossa Bedæ Venerabilis ossa

Qui evit autem in Christo vi Kal. Junii circa annos Domini 700. Corpus autem ejus (a) Januam translatum digna veneratione colitur. Scripsit vir Domini, inter alia super Gen, lib. unum; de tabernaculo Moysi, lib. iii; super Samuelem, libros iv; de templo Salomonis, lib. unum; super Esdras et Neemiam, lib. ii; super Tobiam, lib. unum; super Parabolas Salomonis, lib. ii; super Cantica canticorum, lib. v; super Epist. canon., lib. vii; super Marcum, lib. iv; super Lucam lib. iv; super Actus apost., lib. unum; super Apocalypsim, lib. unum; de quæst. lib. Regum ad Nothelmum, lib. unum; de Schismatib., lib. unum; de Gestis Anglorum insigne et egregium volumen, in quo et Chronica de temporibus continetur.

(a) Ita in Edit. Basil. legitur; Genuam scribi debet.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

DE S. ET VEN. BEDÆ MONACHO PRESBYTERO IN ANGLIA

Vel de ejus ætate, Vita a TURGOTO collecta, cultu sacro Antiquorum ei attestantium sententiæ.

(Ex Bolland. Act. Maii t. vi.)

1. Duo illustria sæculo Christi septimo construxit monasteria sanctus Benedictus Biscopius abbas, utraque in antiqua Northanhymbrorum regione, eaque parte quæ episcopatu Dunelmensi subjacet.

Prius ad honorem sancti Petri apostoli surrexit prope ostium Vedræ fluminis, Anglis V. Verre; unde et V. Viramutha, teste Cambdeno, nunc Monchs V. Veremith dicitur, id est, Vedræ ostium, ad monachos